

POSTANOWIENIE

24 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszczke

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 lipca 2023 r. w Warszawie wniosku Miasta i Gminy K. o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 31 grudnia 2021 r., I ACa 639/21, wydanego w sprawie z powództwa Miasta i Gminy K. przeciwko A. spółce jawnej w Z., M.K. i M.M. o zapłatę,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Miasta i Gminy K. łącznie na rzecz A. sp. j. w Z., M. K. i M.M. 2700 (dwa tysiące siedemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 4 lutego 2021 r., I C 79/17, Sąd Okręgowy w Kaliszu zasądził solidarnie od pozwanej spółki jawnej (wykonawcy) i jej współników na rzecz powodowego zamawiającego 71 955 zł tytułem zwrotu zapłaconej wykonawcy części wynagrodzenia za wykonanie wielobranżowego projektu dla inwestycji drogowej oraz 9 840 zł tytułem kary umownej 5% wynagrodzenia całkowitego 196 800 zł za odstąpienie przez zamawiającego od umowy z przyczyn leżących po stronie wykonawcy.

Na skutek apelacji pozwanych wyrokiem z 31 grudnia 2021 r., I ACa 639/21, Sąd Apelacyjny w Łodzi zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo. Sąd drugiej instancji ustalił, że nie zaszły przewidziane umową podstawy do odstąpienia przez zamawiającego od umowy. Ponadto Sąd odwoławczy uznał, że nieważne jest postanowienie umowy uprawniające zamawiającego do odstąpienia od umowy w przypadku ponad 30-dniowej przerwy w wykonywaniu umowy ([...] umowy), gdyż zapis ten wbrew art. 395 § 1 k.c. nie oznaczał terminu wykonania prawa odstąpienia od umowy.

Powodowy zamawiający zaskarżył skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w całości zarzucając 6 naruszeń prawa materialnego, sprowadzających się w istocie do dwóch naruszeń:

1) art. 395 § 1, 491 § 1 i 492 w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. przez uznanie [...] umowy za nieważny jako niespełniający wymogu oznaczenia terminu do wykonania prawa odstąpienia od umowy, a tymczasem zawarta w [...] umowy podstawa do odstąpienia uściślała prawo do odstąpienia z art. 492 k.c., a nie z art. 395 k.c.,

2) art. 65 § 1 i 2 oraz 635 k.c. przez błędną wykładnię oświadczenia zamawiającego o odstąpieniu i przyjęcie, że w oświadczeniu tym zamawiający powołał się na umowne prawo odstąpienia, czego w oświadczeniu nie było, gdyż zamawiający odstąpił od umowy na podstawie art. 635 k.c.

Zamawiający wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na jej oczywistą zasadność w zakresie obydwu zarzutów kasacyjnych.

Pozwani wnieśli o oddalenie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, a na wypadek jej przyjęcia o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona mimo zasadności obydwu zarzutów kasacyjnych w stosunku do tez zawartych w uzasadnieniu Sądu drugiej instancji. Zawarcie w uzasadnieniu błędnych tez nie oznacza, że samo rozstrzygnięcie narusza prawo materialne.

Postanowienie [...] umowy nie narusza wymogu oznaczenia terminu do wykonania prawa do odstąpienia od umowy. Art. 395 § 1 k.c. wprost reguluje tylko

odstąpienie od umowy bez jakiegokolwiek przyczyny, na mocy samej woli odstąpienia przez jedną ze stron. Jeżeli prawo do odstąpienia zostało uzależnione od warunku, to spełnienie wymogu ograniczenia w czasie prawa do odstąpienia należy oceniać w powiązaniu z tym warunkiem. Strony przyznały zamawiającemu prawo odstąpienia w przypadku przerwy w wykonywaniu umowy ponad 30 dni. Oczywistym jest, że tak określone prawo do odstąpienia nie jest bezterminowe i wygasa z chwilą podjęcia prac projektowych, a [...] umowy jest ważny. Po wznowieniu wykonywania umowy zamawiającemu może przysługiwać prawo odstąpienia w razie spełnienia przesłanki z art. 635 k.c.

Przede wszystkim ważność [...] umowy nie jest istotna, gdyż zamawiający nie odstąpił od umowy z powodu zaprzestania prac projektowych na ponad 30 dni, lecz ze względu na upływ terminu wykonania dzieła, co oznacza wykonanie prawa do odstąpienia z art. 491 § 1 k.c., chociaż przepis nie został powołany w oświadczeniu zamawiającego o odstąpieniu od umowy. W samym oświadczeniu o odstąpieniu zamawiający powołał ogólnie [...] umowy jako podstawę odstąpienia, bez powołania jakiegokolwiek z 4 podstaw do odstąpienia wskazanych w tym zapisie umowy. Tymczasem umowa w ogóle nie regulowała odstąpienia z powodu niewykonania dzieła w terminie. Wiążąca jest powołana w odstąpieniu przyczyna faktyczna odstąpienia, a nie jej błędna kwalifikacja prawna przez zamawiającego. W oświadczeniu o odstąpieniu zamawiający jednoznacznie wskazał podstawę faktyczną odstąpienia w postaci niedostarczenia przedmiotu zamówienia w umówionym terminie, przedłużanym aneksami.

Odstąpienie na podstawie art. 491 § 1 k.c. wymaga uprzedniego wyznaczenia dodatkowego terminu do spełnienia świadczenia, co nie miało miejsca. Zamawiający powołuje się na art. 635 k.c. jako podstawę odstąpienia i podnosi, że skoro na podstawie tego przepisu mógł odstąpić od umowy bez wyznaczenia terminu jeszcze przed upływem terminu oddania dzieła, to tym bardziej mógł to uczynić po upływie terminu wykonania umowy. Skarżący uznał art. 635 k.c. za przepis szczególny wobec art. 491 § 1 k.c., lecz taka relacja między tymi przepisami nie zachodzi. Art. 491 § 1 k.c. dotyczy wszystkich zobowiązań i ustanawia prawo do odstąpienia od umowy dopiero po upływie terminu do jej

wykonania, a art. 635 k.c. dla umów o dzieło rozszerza stosowanie tego przepisu na okres przed upływem terminu do oddania dzieła. Czyli art. 635 k.c. uzupełnia art. 491 § 1 k.c., a nie ustanawia wyjątek od niego. Zwrot „*jeszcze przed upływem terminu do wykonania dzieła*” świadczy, że regulacja art. 635 k.c. nie jest samodzielna, lecz uzupełnia regulacje dotyczące odstąpienia od umowy po upływie terminu do jej wykonania.

Strony aneksami kilkakrotnie przedłużały termin oddania dokumentacji. Brak jednoczesnego wprowadzenia do umowy prawa wykonawcy do odstąpienia bez wyznaczania terminu dodatkowego (art. 492 k.c.) wskazuje, że zamawiający uznał argumenty wykonawcy, iż potrzeba przedłużenia wynika z przyczyn niezależnych od wykonawcy. Jednakże nawet jeśli wolą stron było uczynienie przedłużonego terminu ostatecznym, uprawniającym zamawiającego do odstąpienia niezwłocznie po upływie tego terminu, skarga kasacyjna nie może zostać uznana za oczywiście uzasadnioną.

Zamawiający zapłacił wykonawcy zaledwie 71 955 zł z wynagrodzenia całkowitego 196 800 zł i skarżący nie podważył prawa wykonawcy do tak niewielkiej części wynagrodzenia niezależnie od skuteczności oświadczenia zamawiającego o odstąpieniu od umowy. W przypadku nieskuteczności oświadczenia zamawiającego o odstąpieniu od umowy o dzieło, wykonawcy na podstawie art. 644 k.c. przysługuje umówione wynagrodzenie pomniejszone o to, co zaoszczędził z powodu niedokończenia dzieła. Natomiast przy założeniu skuteczności odstąpienia, wykonawcy na podstawie art. 405 k.c. przysługuje wartość wydanej zamawiającemu dokumentacji, tj. suma, o którą zamawiający się wzbogacił, suma, która może pomniejszyć wynagrodzenie przyjmującego zamówienie na dokończenie dokumentacji.

Wykonawca twierdzi, że wykonał 90% dokumentacji. Zamawiający twierdzi, że wydana mu dokumentacja nie nadawała się do dokończenia i nowy wykonawca wykonał ją na nowo od początku. Zbędność niedokończonej dokumentacji stwierdził na zlecenie zamawiającego biegły w opinii wykonanej przed procesem, a następnie zamawiający właśnie u tego biegłego zamówił wykonanie dokumentacji od nowa, co czyni niewiarygodnym twierdzenie o całkowitej zbędności

dokumentacji wykonanej przed pozwanego wykonawcę. Nawet w przypadku wykonywania dokumentacji od nowa pomiary geodezyjne wykonane przez poprzedniego wykonawcę są istotnym ułatwieniem. Z chwilą skutecznego odstąpienia od umowy wygasa umowny stosunek prawny, a w jego miejsce powstaje stosunek prawny polegający na obowiązku rozliczenia się stron stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Na podstawie art. 354 k.c. obowiązkiem zamawiającego po odstąpieniu od umowy było wykorzystanie otrzymanej dokumentacji.

Ponieważ mimo błędnego uzasadnienia zaskarżonego wyroku skarżący nie wykazał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. pozwanym przysługuje od skarżącego powoda zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

(A.T.)

[as]